

Gällivare

INFORMATION FRÅN GÄLLIVARE KOMMUN Nr 3 1988 Årg 19

KOMMUNBLAD

Dyrbart nät som måste rustas upp

Larmrapporterna blir allt vanligare. I fler och fler kommuner får man vattenproblem. Valledningarna håller helt enkelt inte hur länge som helst. Också i Gällivare börjar ledningsnätet vara åldersstiget. Det måste alltså med tiden bytas ut. Och det kostar stora pengar. Nyinvesteringsvärdet är en hel miljard! Men alla ledningar behöver förstås inte bytas på en gång.

SIDORNA, 2, 10 OCH 11

KÅKSTAN
ännu större?
SIDAN 4

CENTRUM
som växer
SIDORNA 8 OCH 9

Väntar på flyktingar

Ann Larsson är Gällivares flyktingmottagare sedan i maj. Men ännu har hon inte fått hälsa en enda flykting välkommen. En ny asyllag har förlängt lägvistelsen. Dessutom verkar flyktingarna inte så pigga på att slå sig ner i Norrland.

SIDORNA 6 OCH 7

Hjördis första uppdrag

SIDAN 3

RENT VATTEN I FRISKA GÄLLIVARE

Det finns saker i vår vardag som vi tar som helt självklara. En av dessa saker är vattnet ur våra kranar. Kommunen har tagit på sig ansvaret att få fram drickbart vatten och att rena det dåliga vattnet.

Bra vatten!

Om vi ser tillbaka tjugo år så kommer vi alla ihåg vattnet från gruvan. Men vi tänkte nog inte på att det var mineral i vattnet som nog inte var hälsovänligt. Idag kommer tätorternas vatten framgår av Vassarträsk och Vassarträsk. Det är bra vatten som framgår av Kommunbladets artikel på sidan 10-11. Det händer mycket kring Harrträsk och Vassarträsk, så vi måste nog undersöka möjligheterna till nya vattentäkter i framtiden.

70 mil ledningar!

Tänk dig att vi har ledningar vars längd är 70 mil — avståndet till Sundsvall — som ligger nedgrävda. Dessa ledningar måste till stora delar bytas ut på 1990-talet. Det kommer att kosta miljoner så det gäller att spara till dessa nödvändiga investeringar. Den kommunala ekonomin måste vara stark för att vi ska klara kostnaderna för att byta ledningarna. Det är en livsnödvändighet för Friska Gällivare att ha rent och bra vatten.

Nära till naturen

Gällivare har en natur som vi ska vara stolta över. Vattnet i våra sjöar, älvar och bäckar är friskt och är en stor

tillgång för en positiv bild av Friska Gällivare. En kalkkälla är något unikt och vi har väl alla sett reklamen om det friska vattnet från Dundrets kalkällor. Så därför — skydda våra kalkällor!

Det gäller för oss alla att bekämpa föroreningar i luft och vatten. Därför har kommunen tillsammans med föreningar ställt upp i kampanjen "Nära till naturen". Den har i dagarna startat och kommer att pågå under några år. Delta i aktiviteterna och upplev vår natur i Friska Gällivare. Kom ihåg — att plocka lingon är ju också ett sätt att komma ut i naturen.

**ULF
SUNDBERG**
Kommunstyrelsens
ordförande

Vill se en lönnkrog

Ett jubileumsår börjar lida mot sitt slut. Både Malmberget och Malmbanan har fyllt 100 och det är ett dubbeljubileum som märks. Inte minst under turistsäsongen. I Malmberget har i genomsnitt 1.000 människor sökt sig till kåkstan varje dag och det är ju imponerande. Kåkstan blir nog också i fortsättningen ett av kommunens stora turistmål. Men den behöver byggas ut.

Det har gjorts enkäter bland besökarna under sommaren. De har mest haft rosor att komma med, men en hel del har de också blivit besvikna över. Men har efterlyst en samlad information om kåkstan, fler hantverkare, exempel på hur de första grubarbetarna bodde och en lönnkrog.

Malmbergets gamla kåkstad blev bekyttad för sin obeskrivliga slumbebyggelse och sina många lönnkrogar. Och trots

konkurrensen torde alla ha varit mycket lönsamma.

Anledningen till att lönnkrögerna floreade som det gjorde i Malmberget berodde på att alkoholhaltiga drycker fortfarande var bannlysta i lappmarken när Malmberget började byggas upp. Förbudet hävdes först 1898.

Det skulle dock dröja ytterligare tre år innan gällivareborna kunde ta sig en tår på tand utan att söka sig till en lönnkrog. Nykterhetsivrarna var faktiskt många och motsatte sig både krogar och utskänkningsställen. På kommunalstämman 1900 satte de krogvännerna på plats på ett mycket fiffigt sätt.

Krogförslaget gick igenom, men stämman skulle också bestämma var krogen skulle ligga. Och när det beslutet skulle tas kom nykteristerna med ett mycket

överraskande förslag — Skróven. Och det förslaget gick igenom. Men i Skróven byggdes förstas ingen krog.

Året därpå fick nykterhetsvännerna sträcka vapen. 1901 bestämdes att både Gällivare och Malmberget skulle ha både lagliga krogar och utskänkningsställen. Tillståndet auktionerades ut och den andsgivare som vann fick rätt att införa 480.000 liter sprit om året. Det betydde 20 liter per person och en konsumtion som låg tre gånger över riksgenomsnittet. Därför är det kanske inte att undra på att nykterhetsivrarna förfasade sig. De skulle också ta revansch. 1905 blev det spritstopp igen och lönnkrogarna växte åter upp. Det är alltså lokaler med mångårig tradition i Malmberget.

Gällivare
KOMMUNBLAD

Ansvarig utgivare: Steve Ralsberg
Redaktör: Åke Barck
Produktion: Mediafolket AB
Tryck: Malmfältens Grafiska AB
Nästa nummer utkommer i december.

Innehållet får gärna
citeras bara källan
uppges.

Hjördis första uppdrag:

Hjördis Martinsson har med stor entusiasm genomfört sitt utsmykningsuppdrag i Koskullskulle. Det första hon fått i sin hemkommun för övrigt. Nu har hon fått visa vad hon kan och är glad för det.

VILDMARKENS GULD

I Gällivare anslås 0,6 procent av byggkostnaden till konstnärlig utsmyckning.

— Vi fick därför 180.000 kronor att röra oss med när allaktivitetshuset i Kos skulles utsmyckas, säger Ann-Helen Mickelson, kultursekreterare. Det är förstas inte mycket och vi kunde därför bara engagera två konstnärer. De har båda gjort mycket fina jobb. Men så har de också satsat massor av tid under drygt ett års tid.

En av de konstnärer som fick chansen är keramikern Hjördis Martinsson från Tjautjas. Hon blev både överraskad och glad när hennes idé blev antagen:

— Jag har hållit på i massor av år och det här är faktiskt det första uppdrag jag fått i min egen kommun. För att försörja mig har jag fått ta lärarjobb på andra håll. Därför blev jag mycket glad när det stod klart att min utsmykningsidé för Allis i Kos hade antagits. Det är ju ett relativt stort arbete och garanterar därför försörjningen för ett tag. Men timplenningen blir förstas inte så stor. Ett så här stort jobb tar helt enkelt längre tid än man tänkt sig.

Hjördis har byggt upp en hel keramikvägg vid en av entréerna. Hon kallar den för Vildmarkens guld.

Jättekonstverket är inmurat i den vackra tegelväggen och består både av vita lergodsplattor och färgsprakande keramiska kompositioner.

I de vita plattorna har Hjördis skapat relieffer som berättar både om tider som har varit och om nutiden. Överst ses en lappgumma, som skriker ut sin vrede när hon ser inkrätare komma och våldföra sig på naturen.

En krutgumma

— Jag har försökt skildra en verklig historia, säger Hjördis. Gumman ska föreställa min farfars mor. Det var tydligen en verklig krutgumma, som inte ens drog sig för att dra ut på vargjakt.

Resten av de vita plattorna är täckta av malmvagnar. Malmvagnar i dagbrott och malmvagnar under jord. Hjördis har på det sättet försökt skildra gruvdriften förr och nu.

— Men det kanske betraktaren inte förstår, säger hon. Konstnärens tankegångar går ju inte alltid hem.

Det glaserade stengodset har Hjördis bränt på gammalt kinesiskt sätt. Och de färger hon använt sig av kommer i huvudsak från gruvorna i Malmberget och Aitik.

Det händer mycket på det kulturella området under hösten. Sistasidans kalender ger besked. Låt oss här bara puffa för Bachkonserterna den 22 september. På Blå Forells scen sitter då cellisten Lars Blomberg och pianisten Wieslaw Szlachta, som numera är professor i Belgien. Båda är kända Bach-tolkare.

Ytterligare en konstnär har medverkat i utsmyckningen av allaktivitetshuset. Det är Sture Berglund från Piteå, som valt att arbeta i koppar. Hans verk är monterat på de dörrar, som kan hissas upp när hela den stora samlingshallen ska användas. Exempelvis vid danstillställningar.

Och används gör allaktivitetshuset. Det är inte bara en skola utan också en samlingsplats för Koskullskulles föreningar. Här har man möten om inte varje kväll så flera gånger i veckan.

Det är förresten inte bara allaktivitetshuset i Kos som just nu får konstnärlig utsmyckning.

— Ytterligare tre utsmyckningar är på gång, säger Ann-Helen Mickelson. Bertil Sundstedt, Luleå har fått i uppdrag att sätta färg på sporthallens entré, för Tallbacka fritids jobbar Jan-Anders Eriksson, som också är hemmahörande i Luleå, med en emalj och i Nattavaaras nya skola är det Stig Pettersson som svarar för utsmyckningen. Vi försöker alltså att sprida uppdragen. Kommunens egna konstnärer är inte självskrivna.

— Så vill vi heller inte ha det, säger Hjördis Martinsson. Ska vi kunna konkurrera om jobben i exempelvis Luleås måste ju också luleåborna i sin tur ha chansen här. Däremot tycker jag nog att etablerade konstnärer borde ha förtur. Vi har ju ofta lång utbildning bakom oss och därmed stora skulder. Och fritidskonstnärerna behöver ju inte uppdragen för sin försörjnings skull.

KÅKSTAN

en publik jättesuccé

Visst fick optimisterna rätt. Kåkstan gick hem så att det sjöng om det. Den här i sommar varit kommunens i särklass mest populära utflyktsmål. I kåkstan har människorna bokstavligen talat trängts både dagar och kvällar. Under juli månad hade den restaurerade Västerlånggatan i genomsnitt 913 besökare varje dag. Det är förstas en imponerande siffra bara det, men den blir ännu högre om man räknar invigningshelgen och junibesökarna i övrigt. Från invigningen till juli månads utgång kom nämligen 48.330 människor för att titta på kåkstan.

Det är förstas helgerna med sina många specialarrangemang som lockat mest. Mineraldagarna blev en verklig succé. Och andra på det med attraktioner som SM i guldvaskning och en guldjakt med 10.000 kronor i förstapris. Lockade en entusiastisk storpublik gjorde också kraftprovet Rallarsvingen, som dessutom blev en verkligt rafflande tävling.

Kåkstan blev alltså en publik jättesuccé. Och kommer alldeles säkert att attrahera besökarna också i fortsättningen. Därför kommer den att byggas ut. I varje fall om de projektansvariga får som de vill. Så här säger Lars Israelsson:

— Hittills har vi ju bara byggt upp den prydligaste biten av kåkstan. Därför bör området kompletteras. Besökarna ska få se hur "vanligt folk" bodde i slutet av 1800-talet. Det handlar om ren slumbebyggelse. Förutom bostäder bör man också restaurera Finn-Jakobs bastu och måhända någon lönnkrog. Planerna på en andra etapp innefattar också ett tivoli och ett folkrörelsemuseum. Tivoliet kan förstas bli knepigt att bygga upp eftersom en del av de attraktioner som man bjöd på för 100 år sedan inte finns idag.

Den del av kåkstan som nu står klar har blivit relativt billig. En fortsättning skulle kosta mer. Lars Israelsson räknar med att det behövs fyra, fem miljoner för att andra etappen ska kunna förverkligas.

— Men det är pengar som vi säkert kommer att kunna skaka fram, säger han. Den här sommaren har ju visat att satsningen på kåkstan var riktig. Rätt skött kommer den säkert att dra stora skaror besökare också i framtiden. Och kåkstan ska inte bara vara en sommarattraktion. Det är redan nu klart att det kommer att bli julmarknad där varje söndag i november och december.

... nu planeras etapp 2

Kåkstan i Malmberget blev precis det lyckokast optimisterna räknade med. Hela sommaren har det varit trångt om saligheten på Västerlånggatan med sina butiker, salustånd och caféer. Gatustumpen har varit den naturliga träffpunkten för både ortsbefolkningen och turisterna. Omkring 1.000 besökare om dagen har räknats in. Enbart invigningen lockade 10.000. Nu är det meningen att kåkstan ska byggas ut ytterligare. Med exempel på den gamla slumbebyggelsen i första hand. Men planerna innefattar också ett folkrörelsemuseum och ett — tivoli!

Minus trots turistplus!

Gällivare har i sommar haft fler turister än någonsin. Det visar logistatistiken. Campingplatsen redovisar en ökning med omkring 20 procent och det betyder ett plus på 2000-3000 personer.

— Jag skulle tro att vi totalt kommer upp i en ökning på minst tio procent när det gäller antalet besökare, säger Magnus Kajander på turistbyrån.

Det låter ju fint, men allt är för den skull inte enbart frid och fröjd. Försäljningssiffrorna är inte vad de borde vara.

Maria Stridsman har under sommaren som projektarbetare gjort en utvärdering av turismen och dess ekonomiska effekter. De siffror hon redovisar är faktiskt inte särskilt uppmuntrande. Det rör sig i huvudsak om minussiffror. Och stora minussiffror. I juli halverades besökarnas antal i hembygdsmuséet jämfört med samma månad i fjol. Och lika mycket backade midnattssolsturen och gruvbesöken.

Så här ser den i många fall svärförklarliga statistiken ut:

Pluppskogen	-36
Gruvmuséet	-22
Hembygdsmuséet	-45
Gruvturer	-48
Midnattssolstur	-50
Sightseeing	-31
Sjöfallsturen	-23

Av de attraktioner som redovisas i undersökningen är det egentligen bara utebadet i Malmberget som visar på ett plus. Och det istället ett rejält plus — hela 65 procent. Men den ökningen har sina förklaringar. 1987 kunde folk bada gratis och därför lite svårräknade. Dessutom hade vi i år en julinämad som verkligen lockade till utebad.

När det gäller minussiffrorna finns det också vissa förklaringar. Så här säger Kajander:

— Siffrorna är inte alla gånger riktigt jämförbara. Gruvmuséet har haft begränsade öppettider och vi har kört betydligt färre bussturer än tidigare. Vissa prisjusteringar har kanske också påverkat siffrorna. Men det måste förstas finnas andra förklaringar också. Vi har kanske inte fått ut information på samma sätt som tidigare och i så fall är det en sak som måste rättas till.

På turistbyrån har man i sommar provat några nya grepp för att få turisterna att stanna upp i Gällivare. På två ställen har man haft informationskåtor och bjudit besökarna på kaffe. Och både här och på turistbyrån har man sålt rabathäften med massor av erbjudanden.

— Vi har haft många besökare på mottagningsstationerna, men om försöket är värt en fortsättning med årets uppläggning är kanske lite tveksamt, säger Magnus Kajander. Det har ju kostat en hel del och man måste ju alltid väga insatsen mot slutresultatet. Rabathäftet blev heller inte den fina grej vid hade tänkt oss. De turister som kommer till Gällivare stannar helt enkelt för kort tid för att kunna utnyttja alla erbjudanden. Det är nog värt största problem. Andelen endagsturister är för stor.

Flyktingarna säger nej tack till Gällivare

Gällivare var en av de sista kommunerna i landet som bestämde sig för att ta emot flyktingar. Avtalet med invandrarverket skrevs under så sent som i januari i år. Enligt det avtalet ska kommunen ta hand om 100-talet flyktingar under en treårsperiod. Iranska familjer i första hand.

De första flyktingarna skulle ha kommit redan i början av juni. Så blev det inte. De lägenheter som reserverats för iranierna står fortfarande tomma. Flyktingarna har helt enkelt ingen lust att slå sig ner i Gällivare.

— Det är en förklaring. Flyktingarna vill i första hand komma till storstäderna eller till platser där de har släktingar och bekanta. Men att tidsprogrammet förskjutits beror också på den nya asyltagning som fick i maj. Enligt den måste flyktingarna stanna i förläggningarna till dess deras uppehållstillstånd är klart. Och de utredningar som föregår tillståndet kan ta upp till ett halvår när det gäller iranier.

Säger så gör Ann Larsson. Hon är flyktingsamordnare i Gällivare. Det jobbet har hon haft sedan 16 maj. Men ännu så länge har hon inte kunnat hälsa någon flykting välkommen.

— På sätt och vis var det bra att de första flyktingarna inte kom på försommaren, säger hon

Vi var inte riktigt klara att ta emot dem då. Det är ju mycket som ska förberedas. Flyktingarna ska inte bara ha tak över huvudet. Vi måste också ha klart med saker som barnomsorg och språkundervisning. Det kräver inte bara planering utan också utbildning. Vi har kommit en bra

Det har visat sig vara svårt att få iranier att slå sig ner för gott i övre Norrland. Motståndet är så kompakt att invandrarverket kan tänka sig tvångsåtgärder. Klart är att Gällivare inte kan fylla den avtalade kvoten för i år. Men när det läses är troligen den första iranska familjen på plats. Den var så att säga på gång i pressläggningens ögonblicket.

Garanteras inga jobb

Det finns minst 15 miljoner flyktingar runt om i världen. Det är människor som tvingats lämna sina hemländer av politiska eller religiösa skäl, på grund av förföljelse, krig eller svält.

Sverige är inget stort mottagarland. Bara 40.000 har sökt sig hit. Men strömmen har stadigt ökat under 80-talet. Förra året fick vi ta emot 14.000 så kallade spontanflyktingar mot beräknade 5.000. Dessa flyktingar brukar kallas asylsökande och kommer i huvudsak från mellanöstern — Iran, Irak och Libanon. De hamnar först i uppsamlingsläger medan deras situation utreds. Beviljas de uppehållstillstånd slussas de vidare till sina nya hemkommuner.

I januari i år gjorde kommunen en uppgörelse med invandrarverket som går ut på att Gällivare ska ta emot 100 flyktingar under en treårsperiod. Iranska familjer i första hand.

Avtalet med invandrarverket innebär inga egentliga ekonomiska förpliktelser för kommunen, som i första hand bundit sig för att ordna bostäder och se till att flyktingarna kan få utbildning. Däremot är de inte garanterade några arbeten.

bit på väg. Det handlingsprogram som saknades när jag kom har nu börjat ta form.

Enligt avtalet med invandrarverket ska Gällivare kommun ta emot de första 45 flyktingarna redan i år. Det är en målsättning som knappast kommer att hålla. När detta skrivs har bara en iransk familj bestämt sig för att slå sig ner i Gällivare. Det verkar inte precis vara något förstahandsmål för de flyktingar som nu vistas i förläggningar runt om i landet.

Kylan skrämmer?

För Ann Larsson och hennes medhjälpare är det här förstas en lite oroande utveckling.

— När vi nu bestämt oss för att ta emot flyktingar vill vi förstas också att de ska komma. Men vi kan ju inte, lika lite som invandrarverket, tvinga folk att flytta hit. Kanske är det så att iranierna skräms av vårt nordliga läge, kylan och mörkret. Därför måste vi ge oss ut och informera om fördelarna att bo här. För visst har Gällivare fördelar framför storstäderna. Jag är exempelvis övertygad om att flyktingarna kommer att känna sig mer välkomna här. Förmodligen lossnar det också när vi väl har fått hit några familjer. Flyktingarna väljer förstahandligt nog platser där de redan har vänner och bekanta.

Ett par familjer är så att säga på gång. De finns just nu i flyktingförläggningen i Svappaavaara och har alltså hunnit bekanta sig med den norrbottniska miljön.

— De här två familjerna har i princip ingenting emot att slå sig ner i Gällivare och bestämmer de sig slutgiltigt kan de komma hit redan under september månad, säger Ann Larsson

Fel tidpunkt

Invandrarverket har tidigare haft svårt att placera ut alla flyktingar. Därför har landets kommuner bearbetats hårt. Gällivare bromsade i det längsta med motiveringen att kommunen inte hade några bostäder. Nu är det problemet löst. På bland annat Forsheden står flera större

Ann Larsson har varit Gällivares flyktingmottagare sedan mitten av maj och hoppas snart få hälsa de första flyktingarna välkomna. en ny asyltagning har gjort att utslussningen från uppsamlingslägren går långsammare än tidigare.

lägenheter tomma. De bokades för flyktingarna när avtalet skrevs med invandrarverket.

— Tyvärr kom vi in i bilden vid en något olycklig tidpunkt, säger Ann Larsson. Vi fick en ny asyltagning i maj och den har bromsat upp strömmen från förläggningarna till kommunerna. Ingen flykting får numera lämna förläggningen utan att ha uppehållstillstånd. Och de utredningar som föregår tillstånden är tidsödande. När det gäller iranier kan de ta fem, sex månader. För spansktalande flyktingar ännu längre.

Den nya asyltagningen har skapat en fördröjningseffekt som gör att flyktingarna just nu kan välja och vraka bostadsort på ett annat sätt än tidigare. Ann Larsson:

— Det finns ju lediga platser också på många håll i södra Sverige och det är platser som väljs i första hand. Men jag tror att det här är ett övergående problem. När situationen stabiliserats får nog också Gällivare och övriga norrlandskommuner sin del av flyktingströmmen. Men i år klarar vi nog inte kvoten.

Ny målgrupp

Enligt avtalet ska Gällivare ta emot iranska familjer. Det är familjer kommunen måste inrikta sig på av det enkla skälet att bara stora lägenheter kan erbjudas.

— Men blir det svårt att rekrytera iranier måste vi kanske ändra målgrupp, säger Ann Larsson. Bostadssituationen gör förstas att det blir svårt att ta emot ensamstående, men vi kan kanske inrikta oss på flyktingar från andra länder än Iran. Det är en sak som vi ska diskutera med invandrarverket. Just nu är i alla fall hela vår organisation inriktad på iranier. Vi producerar all information på persiska och har en projektanställd persisk tolk. Ska vi börja ta emot också spansktalande flyktingar — för att ta ett exempel — krävs nya förberedelser.

Ann Larsson tror som sagt att det rekryteringsproblem Gällivare har just nu är av övergående natur:

— Vi tänker inte sitta med armarna i kors och vänta på flyktingarna. De måste helt enkelt få information om vår kommun och om fördelarna att bo här. Vi vill visa att en storstad inte alltid är det bästa alternativet. För vi bara en grund att bygga på ska vi nog klara de kvoter vi bundit oss för.

Faddrar behövs

På de flesta platser där man tar emot flyktingar har man inför ett system med värdar och faddrar. Det är ett bra sätt att öka förståelsen mellan flyktingarna och övriga invånare. Man får igång ett värdefullt kulturutbyte. På så sätt får flyktingarna snabbt en inblick i vårt sätt att leva.

— Och jag tror att denna samverkan fungerar allra bäst på mindre orter, säger Ann Larsson. Det är säkert lättare för flyktingarna att få kontakt med övriga kommuninvånare i exempelvis Gällivare än i en storstad.

I Gällivare är det kyrkorna som har tagit initiativ till flyktingfadderverksamheten. Den bygger på samverkan mellan olika organisationer, föreningar och enskilda. En hel del intresserade gällivarebor har redan gått studiecirkel i flyktingkunskap. Nya cirkel ordnas vid behov. Är du intresserad av att hjälpa till kan du ta kontakt med Tom Blåhed, 146 49 eller Ingrid Marklund, 142 57. De kan berätta mer om verksamheten.

Ut på fältet

Nu drar hemtjänsten ut på fältet med hela personalen. Hemtjänstassistenter flyttar i början av oktober ut ur socialförvaltningens hus för att i fortsättningen kunna arbeta direkt tillsammans med sina vårdbiträdesgrupper.

— På det sättet får assistenterna bättre kontakt med vårdbiträdena och det tror vi ska vara till fördel för arbetet på flera sätt, säger Karin Oja. På sikt ska nyordningen också gynna vårdtagarna och det är ju i så fall den allra viktigaste förbättringen. Den här modellen har redan provats en tid i andra kommuner och med bra resultat.

I tätorterna kommer hemtjänstassistenter att flytta på sig redan i oktober. Hur blir det i byarna är inte riktigt klart, men här kommer man igång tidigast nästa år.

— Vi har i varje fall tagit upp andra etappen i 1989 års budget, säger Karin Oja.

Industricentrum har fördubblats

Industricentrum på Vuoskoområdet i Gällivare växer. De 5.000 kvadratmeter som invigdes i november 1986 blev snabbt "överbefolkade". Nu har ytterligare 4.000 kvadratmeter byggts. Två nya industrihotell väntar på hyresgäster. Några är redan på gång.

Det händer alltså saker på Vuoskoområdet. Där finns redan ett 20-tal företag. Och förhoppningsvis ska ytterligare några flytta in redan i höst.

— Men vi är inte så optimistiska att vi räknar med att alla lokaler ska kunna hyras ut per omgående. Det är viktigt för en kommun som Gällivare att ha en reserv.

Ett företag som vill etablera sig här måste kunna erbjudas lokaler.

Det säger Roland Carlsson, som numera ägnar 25 procent av sin tid åt jobbet som kommunens näringslivssekreterare. Huvuddelen av arbetsdagen är han vd i utvecklingsföretaget Expandum:

Det bör kanske påpekas att det inte är kommunen som äger Industricentrums lokaler. Det gör den statliga stiftelsen Industricentra, som bygger och förvaltar industrilokaler i Norrlands inland.

Industricentrum i Gällivare omfattar nu fem större huskroppar. Fyra av dem har haft hyresgäster i ett par år vid det här laget. Två är nybyggda.

— Husen står där med tak och väggar, men är för den skull inte inflyttningsklara, säger Roland Carlsson. Den som vill hyra lokaler har möjlighet att skraddarsy dem efter egna önskemål och behov. Våra industrihus är dessutom uppförda enligt ett modulsystem som tillåter utbyggnad. Vid behov skulle faktiskt golvytan kunna fördubblas.

4.000 nya kvadratmeter står nu och väntar på hyresgäster. Roland Carlsson är optimist och tror att byggnaderna kommer att fyllas under den närmaste tvåårsperioden.

— Flera nya företag är på gång, men vilka det är vill jag inte avslöja i dagsläget. Vi vill ha alla papper klara innan vi offentliggör en nyetablering. Förhastade slutsatser och ovetterade tidnings skrivelser försvårar bara förhandlingarna. Den saken har jag lärt mig under mina år i kommunen. Får vi arbeta i lugn och ro ger det resultat.

Det finns redan nu ett 20-tal företag i Gällivare Industricentrum. De flesta är små. Inget har just nu mer än tio anställda.

— Men många bäckar små gör som bekant en stor å, säger Roland Carlsson. Om några år kan mycket väl 150-200 personer arbeta under Industricentras tak. Och det är ju inget dåligt tillskott till vår hårt ansträngda arbetsmarknad.

Här får företagen skraddarsydd lokal

Skissen här bredvid visar Industricentrum efter utbyggnaden. De nya huskropparna har på skissen beteckningarna hus 50 och 60 samt 04 i kontorsdelen. I hus 60 finns ännu ingen inbokad hyresgäst. Till hus 50 kommer i första omgången IUC, ett utvecklingsbolag inriktat på modern data- och verkstadsteknik. IUC har bland annat tillgång till Europas största dator — Superdatorm i Skellefteå.

En annan tänkbar hyresgäst i hus 50 är Thermopac AB, som redan har två anställda i Gällivare och som har planer på en expansion.

Hus 10, 20 och 30 invigdes i november 1986 och var för bara några månader sedan uthyrda till sista kvadratmetern. Nu står hus 10 tomt. Här fanns tidigare Fönsterbolaget. Nu har Fönsterbolaget med sina 18 anställda övertagit SIGA:s gamla lokaler.

— Det går bra för Fönsterbolaget, som därför behövde större utrymme, säger Roland Carlsson. Bolaget har kommit in fint på marknaden och breddar nu också sin verksamhet. Men flyttningen innebär alltså att vi har ett tomt hus här i Industricentrum. Lokalerna är dock så utformade att de passar de flesta tillverkningsindustrier och bör därför kunna hyras ut rätt snart.

Hus 20 har sedan starten delats av Swedengineers AB och AB Gratong och i hus 30 har Plast Profil AB varit med från första början. Plast Profil tillverkar PVC-bågarna till de fönster som produceras av Fönsterbolaget.

På Industricentrum finns också en kontorslänga, som också den har byggts ut. Här har just nu tiotalet företag sina lokaler. Det handlar i huvudsak om administrativa och tekniska konsultföretag.

Företagen på Industricentrum är alla relativt små om man enbart ser till antalet anställda. Inget av företagen sysselsätter flersiffriga antal människor. De personallt största just nu är Plast Profil och revisionsfirman Hene Sjöäkers AB, som båda har nio anställda.

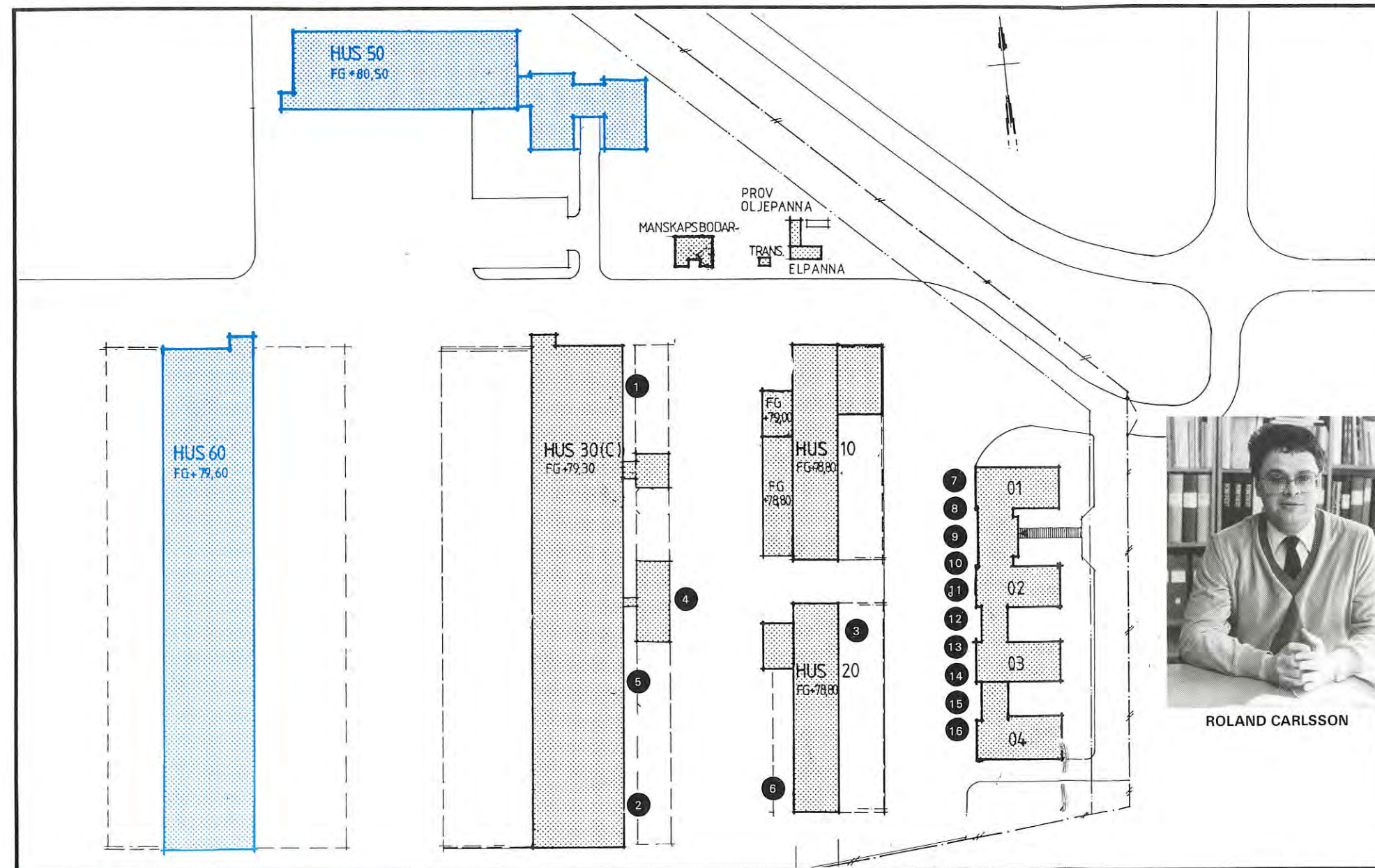
Här är den aktuella förteckningen över områdets hyresgäster och antalet sysselsatta (första siffran hänvisar till skissen):

1 Plast Profil	9
2 Scandi-Pack	10
3 Swedengineers	7
4 Empress	5
5 Miwana	3
6 Gratong	1
7 Hene Sjöäker	9
8 Malmfältens Finans	3
9 GEFA — Produkter	2
10 Themopac	2
11 Expandum	1
12 Hyperion Konsult	2
13 Utvecklingsfonden	1
14 Ferator	1
15 Gällivare kommun	1
16 IUC	2

Det finns alltså en total personalstyrka på totalt 60-talet personer och en minskning från i maj med nära 20. Den minskningen beror dock helt på att Fönsterbolaget flyttat in i eget hus.

Om några år räknar Roland Carlsson med att 150-200 personer ska ha sina arbetsplatser i Industricentrum.

— Men det är förstas enbart en uppskattning. Eller ska vi säga förhoppning. Jag är dock optimist. Det bör jag vara eftersom jag trott på den här satsningen från den dag 1984 när detta industricentrum började diskuteras. Ett centrum som det här har ju så många fördelar. Här kan företag få skraddarsydda lokaler och relativt snabbt dessutom. Det är också billiga lokaler, långt billigare än lokaler utanför stödområdet. En annan fördel är att ha många små företag samlade på ett ställe. Det blir lättare att samarbeta på så sätt.

ROLAND CARLSSON

**En satsning
som tryggar
vår framtid**

På Industricentrum hittar man företag som ägnar sig åt helt nya produkter för Gällivares del. Det är ingen tillfällighet. Kommunen har på detta sätt medvetet försökt bredda näringslivet. Nya verksamheter måste komplettera de traditionella för att trygga framtiden.

En helt ny typ av industrier växer nu upp. Det rör sig ännu så länge om relativt små företag, men de ska förhoppningsvis utvecklas och undan för undan få sällskap av fler. En speciell satsning görs för att Industricentrum i Gällivare ska bli en bas för sjukvårdsteknisk produktion.

Grunden är lagd. Här finns redan ScandiPack, som sterilförpackar operations- och undersökningshandskar, Miwana, som producerar näsdroppar och sköljvätska för kontaktlinser och Empress, som satsar på dentalkompressorer och sugmaskiner för tandvården. Till

gruppen kan också räknas Swedengineers med tillverkning och ytbehandling och armaturhållare för operationsbelysning som specialitet.

För sjukvårdsföretagen finns paraplyorganisationen Expandum med Roland Carlsson som verkställande direktör. Han säger:

— Vi har egentligen bara hunnit komma igång. Jag är helt övertygad om att den här verksamheten kommer att växa. Expandum står starkare än tidigare sedan både LKAB och Boliden gått in som intressenter. Det har tillfört behövligt kapital, men samtidigt får vi också värdefulla kontakter. Därför vägar jag nog lova att Industricentrum kommer att tillföras fler företag med inriktning på det sjukvårdstekniska området.

Vatten — ett livsmedel

Gällivare har bra vatten. Knappast någon kommun i landet kan berömma sig om att ha bättre.

— Det har vi faktiskt expertutlåtande på, säger Roger Strömberg. Det vatten som kommer ur kranarna här i Gällivare är mycket bra året om. Men på våren kan vi förstås få sätta in extra åtgärder för att hålla kvalitén på normalt hög nivå.

Vatten är ett noga kontrollerat livsmedel. Ja, just det — livsmedel. Vattnet sorterar faktiskt under livsmedelsverket, som tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden är kontrollrande instans. Ett annat kontrollorgan är kemikalieinspektionen.

Prover på vattnet tas varje dag året om. — De flesta proverna tas för att vi själva ska ha koll på vattnets kvalitet, men en gång i veckan skickaar vi också iväg prov för analyser till

ett utomstående laboratorium. Det är många år sedan vi råkade ut för några större bekymmer. Visst kan exempelvis Ph-värdet variera en smula, men aldrig på något alarmerande sätt. Vi har helt enkelt ett fantastiskt fint vatten.

Höjer kvalitén

Tätorterna får sitt vatten från Vassara och Harrträsk. Vattenverket vid Vassara kompletterades nyligen med en kalk/kolsyreanläggning, som höjer vattenkvalitén ytterligare.

— Dessutom skonas ledningarna och det är inte minst viktigt, säger Roger Strömberg. Ledningar är dyra och därför är det viktigt att dryga ut livslängden så mycket som möjligt.

Hos Roger Strömberg på tekniska kontoret finns tjocka pärmar fyllda med provtagningsresultat.

— Den som till äventyrs är intresserad av att titta på dem får gärna titta in, säger han. Det här

är ju offentliga handlingar. Men det är förstås sällan någon hör av sig. Vi slipper helt enkelt klagomål och det är ju ett bevis så gott som något på att vattnet är bra. Visst kan vi råka ut för bekymmer i samband med ledningsbrott, men det brukar vara snabbt avklarade saker.

Klor nödvändig

Kloreringen av vattnet är det nog en och annan som funderar över. Man undrar kanske om den är nödvändig. Och det är den.

— Vi klorerar helt enkelt för att slippa bakterier i ledningarna. Och det är en högst måttlig klorering, som inte ska märkas särskilt mycket när vattnet väl når förbrukarna.

I byarna tas inte vattnet från sjöar utan här utnyttjas grundvattentäkter. Det fungerar bra det också. I några byar har man visserligen haft fryspromblem vissa vintrar, men nu ska också det problemet vara ett minne blott.

Gällivare kommun har idag 28 mil vattenledningar, lika många mil avloppsledningar och 14 mil regnvattenledningar. Det finns också 22 vattenreningsverk, elva avloppsreningsverk plus ett otal andra anläggningar. Exempelvis avloppspumpstationer, högreservoarer och tryckstegningsstationer.

Nyinvesteringsvärdet av alla dessa anläggningar uppgår till omkring en miljard!

Kommunens va-anläggningar är byggda under en lång tidsperiod, i huvudsak mellan åren 1955 och 1975.

— Det mesta är nu utbyggt och vi är därför inne i ett förvaltningskede, säger Rune Blomster på tekniska kontoret. Vi underhåller och kompletterar med andra ord de anläggningar som finns. Ledningsnätet håller förstås inte hur länge som helst. I en nära framtid måste vi byta ut en stor del av kommunens ledningar.

Av va-anläggningarna finns två tredjedelar i tätorterna och resten på landsbygden. Ett 40-tal anställda ser så att säga till att det flyter.

— För abonnenterna är det en självklarhet att det kommer vatten ur kranarna och att avloppet fungerar, säger Rune Blomster. Vatten det är något som bara finns, något som folk inte tänker så mycket på. Åtminstone inte så länge allt fungerar.

Det är egentligen märkvärdigt sällan det uppstår störningar på va-sidan. Det är ju många mil ledningar som ska hållas efter och många verk som ska snurra som klockor dygnet om. Det kräver förstås övervakning utan avbrott, regelbundet underhåll, rengöring, upptiningar, ombyggnationer, ordentlig planering och arbetsledning.

Måste bytas ut

Genomsnittsåldern på kommunens många mil ledningar är idag 25 år. Man räknar med att ledningarna inte kan hålla mer än 50 år och där-

Va-anläggningar för 1000 miljoner

för kommer stora delar av nätet att få bytas ut i en nära framtid.

— Läckageproblem måste man alltid räkna med, säger Blomster. Allt vatten som pumpas ut från vattenverken når inte fram till abonnenterna och i avloppsnätet får vi in ovidkommande vatten. Men det rör sig inte om några onormala mängder. Vi ligger nog på en genomsnittlig nivå jämfört med andra kommuner i landet.

I ett fall ligger Gällivare över genomsnittet. Va-ledningarna är dyrare än på de flesta håll. Det har sina naturliga förklaringar. De höga kostnaderna beror dels på de stora avstånden i kommunen och dels på att ledningarna måste läggas djupt på grund av tjälförhållandena.

Datastyrning

På tekniska kontoret arbetar man hårt för att pressa kostnaderna. Målet är att i framtiden få ännu bättre kvalitet, större effektivitet och det till en rimlig kostnad. Men har flera nya projekt på gång för att nå det målet.

Datorhjälp med övervakning och driftstyrning av i första hand va-verk och pumpstationer är redan på gång.

Rune Blomster:

— På en dataskärm kommer vi att kunna se vad som händer i kommunens olika anläggningar. Från centralorten kan man sedan gripa in utan att rycka ut till den plats där det uppstått problem. Det sparar både tid och pengar. Våra anställda slipper köra omkring så mycket i vår stora kommun. Vi förbereder som bäst en pilotanläggning i Hakkas. Fungerar den som vi tänkt oss kommer vi att datorisera anläggningarna i hela kommunen.

I Kavahedens reningsverk, som tar hand om avloppsvattnet från Gällivare, Malmberget och Koskullskulle, pågår flera projekt som förhoppningsvis ska förbättra och förbilliga driften. Man provar ett nytt slamavvattningsystem och gör försök med nya och billigare kemikalier i reningsprocessen.

Också ute i byarna kommer tekniska kontoret att göra försök med ett nytt driftsystem som kräver mindre kemikalier och som minskar behovet av övervakning och reparationer.

Vill satsa rätt

Ledningar håller som sagt inte hur länge som helst. Och de håller olika länge i olika typer av mark. Det är faktorer som ställer stora krav på förnyelseplaneringen.

— Förr har man i huvudsak litat till erfarenheterna, säger Rune Blomster. Nu försöker vi systematiskt bearbeta alla fakta så att vi kan prioritera förnyelsearbetet så effektivt som möjligt. De pengar som investeras ska så att säga hamna på rätt ställe.

Här är några av de nya grepp som införts på senare år och som planeras:

- Datahjälpmedel för utvärdering och faktaisamling ska anskaffas.
- Kartmaterialet över va-nätet förbättras.
- Avloppsnätet kontrolleras med datoriserade flödesmätare.
- Datoriserad utrustning för läcksökning på vattenledningsnätet ska anskaffas.
- TV-inspektion av ledningar invändigt.

Går på djupet

Vi hittar Gottne Siverhall och Harry Tano på Björkmansheden där de just har grävt upp ett nästan tre meter djupt hål i en gata. Trafiken är avstängd och kommer så att vara ett tag.

— Vi byter ut serviceledningar, säger Harry. Det är ett nödvändigt saneringsarbete. På det här området drogs ledningarna på 50-talet och börjar vara uttjänta.

Den som jobbar med ledningar i Gällivare får gå ordentligt på djupet. Två meter är ett minimum.

— Så långt ner i marken går tjälen, säger Gottne. Ja, i extremfall kan marken vara genomtjälad ända ner till tre meters djup.

Harry och Gottne trivs med sitt jobb.

— Det är omväxlande. Vi ägnar oss ju inte bara åt att byta ut gamla uttjänta ledningar. Vi får också rycka ut när det händer akuta saker och göra kontroller. Och det gör vi i hela vår stora kommun. Ena dagen är vi på Björkmansheden och nästa i Ritsem.

Harry har varit kommunalt anställd i elva år. Gottne i tre. Men i rörsvängen har båda jobbat betydligt längre. Gottne hann med 16 år hos olika rörfirmor innan han kom till kommunen. Harry hade 26 års rutin i huvudsak från LKAB.

— Arbetet kan ju vara lite skitigt och kylslaget, men det är också intressant säger Harry. Ingen dag är den andra lik. Och arbetssuppgifter behöver vi aldrig sakna. De kommunal ledningarna börjar vara till åren och måste hela tiden bytas.

Eva tar tempen

Eva Olsson har sitt kontor i reningsverket. Men hon kan betrakta hela kommunen som sin arbetsplats. Eva är laboratorieassistent och det är hon som ser till att det vatten som når abonnenterna har den rätta kvalitén och att avloppsvattnet är ordentligt renat när det hamnar i bäckar och älvar.

— Jag trivs med mitt jobb, säger hon. Det är omväxlande. Jag behöver inte precis sitta stilla på en stol. Kommunen är stor och vattnet ska kollas också på landsbygden.

Eva har haft sitt nuvarande jobb i elva år och har därför varit med sedan Gällivare reningsverk moderniserades. Det är nu ett så kallat högggradigt reningsverk.

— Det betyder att avloppsvattnet renas till 90 procent. Det görs i tre steg — mekanisk, biologisk och kemisk rening. Nästan alla skadliga ämnen tas bort innan vattnet lämnar verket. Lite fosfor blir kvar, men det är försumbara mängder som inte kan orsaka några skador. Det är ju heller inga farligheter som hamnar i verket. Nästan allt kommer ju från hushållen.

Eva har ett viktigt jobb. Det är hon som ser till att kommunens vatten har rätt Ph-värde och att inga farligheter hamnar i våra bäckar och älvar. För att nu nämna några av de saker hon upptäcker när hon kollar sina prover. Eller ska vi säga tar tempen i ledningsnätet.

Bättre skidspår med Larrys hjälp

I Gällivare finns många mil träningsspår. De används flitigt både sommar och vinter. När snön kommer ska skidåkarna ha ännu bättre träningsmöjligheter än tidigare.

— Vi förbereder banor för både skating och vanlig diagonaläkning jämsides, säger Krister Karlsson på fritidskontoret. Det är fritidskontoret som i fortsättningen har ansvaret för spåren. Med hjälp av tekniska kontoret.

Hjälp har man också haft med förberedelserna. Spåren kommer delvis att läggas om och för att banorna ska bli så tekniskt fulländade som möjligt har både kommunen och Dundret fått verkligt sakkunnig assistans.

— Det är Larry Poromaa som har rekognoserat banorna och han om någon ska ju veta hur ett modernt skidspår ska se ut, menar Krister Karlsson. Larry är ju numera anställd av bland annat kommunen och den nya turiststiftelsen och har alltså kunnat rekognosera på arbetstid. Han har till och med eget kontor på turistbyrån.

Nysatsningen på skidspåren ska förhoppningsvis göra Gällivare ännu attraktivare som skidort. Nu är exempelvis Dundret ännu bättre rustat att ta emot elitåkare på försäsongen.

En sak bör kanske påpekas redan nu. Spåren är enbart till för skidåkning.

— Det händer tyvärr att skoteråkare förrirrar sig in på skidspåren och det hoppas vi slipa i fortsättningen, säger Krister Karlsson. Skoterfolket har egna leder och ska hålla sig till dem. Då blir det trevligast för alla parter.

Buslivet minskade direkt

Det började redan i våras. Föräldrarna har på fredags- och lördagskvällar hållit sina barn och deras kamrater sällskap på gator och nöjesplatser. De gjorde det på anmodan. Projektet "Vuxna på stan" är nämligen ett kommunalt initiativ. Ett försök att stävja buslivet helt enkelt.

— Och bättre blev det per omgående, säger Tommy Nilsson, som håller i verksamheten. Vi vet ju att alla ungdomar kan ha svårt med kamrattrycket. Därför blir det lätt för mycket sprit och skadegörelse när de samlas. Närvaron av vuxna har tydligen den effekten att de lugnar ner sig. Det märktes di-

rekt när föräldrarna började blanda sig med ungdomsgången.

Projektet inriktar sig i första hand på högstadiet. Därför är det föräldrarna till barn på Sjöparkskolan och Gunillaskolan som ingår i organisationen.

— De tycker att det är en mycket bra idé och vi har inga problem att få föräldrarna att ställa upp, säger Tommy. Varje helgkväll är 8-15 vuxna ute på stan. Från början blev många lätt chockade över vad de såg. De trodde helt enkelt inte att det var sant när de såg berusade ungdomar vid pubarna och pizzerian. Vi som visste hur stökigt det kun-

de vara märkte dock genast en förbättring. Ungdomarna har helt enkelt lugnat ner sig sedan de fått sällskap av vuxna som de i många fall känner.

Projektet "Vuxna på stan" fortsätter. Även i höst kommer föräldrarna att ställa upp.

— Vi hoppas att det här ska bli en permanent satsning, säger Tommy Nilsson. Att den behövs vet föräldrarna vid det här laget. Därför blir det nog inte så svårt att starta en frivillig organisation med stöd av exempelvis polisen, hem och skola, fritidsgårdar och andra som har intresse av att ungdomarna får en meningsfull fritid.

Fisketur till Norge

Att fiskeintresset är grundmurat i Malmfälten det vet vi. Därför är det ingen överraskning att tillverkning av fiskeprylar är en av de populäraste sysslorna på Centralskolans fritidsgård.

— Vi tillverkar massor av saker, säger Tommy Nilsson, som själv tillhör de fisketokigas skara. Ungdomarna gör egna pilkar och drag. Och binder flugor av alla slag förstås.

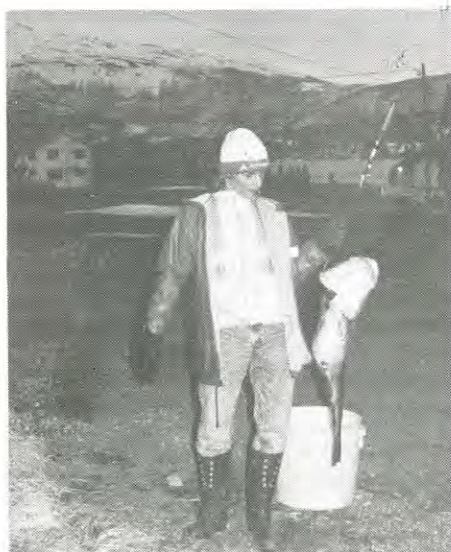
Men på fritidsgården nöjer man sig inte bara med att tillverka grejer. Ungdomarna får också chansen att prova dem tillsammans. Fiskeutfärder görs både sommar och vinter. Den längsta hittills företogs till Lavangen i Norge. Där ägnade man sig åt havsfiske i dagarna tre.

— Ja, egentligen blev det bara två, säger Tommy. Vädret blev nämligen så dåligt att vi drog oss hemåt tidigare än vi tänkt oss.

15 grabbar var med på resan och de hade med sig Martin Lantto och Tommy Nilsson som ledare. Man började i fint väder och lyckades också dra upp ett 20-tal fiskar. Några var riktigt stora. Toppade listan gjorde en torsk på 8,7 kilo — det är den som Glenn Lundh visar upp på bilden — och en havskatt på 5,5.

Resan videofilmades och den filmen kommer förstas att visas på fritidsgården i vinter. Den kommer säkert att inspirera ungdomarna till nya utflykter med egentillverkade prylar.

— Men vi måste nog i första hand inrikta oss på kortresor, säger Tommy. Vi brukar passa på när skolorna har friluftsdagar.

NY PANG I BYGGGET

● Nu är den äntligen på gång den skytteanläggning som diskuterats sedan början av 70-talet. Redan vid årsskiftet ska 300-metersbanan vara klar. Den och anslutningsvägen ingår i första etappen.

— Men det är meningen att det ska bli en fortsättning, säger Rolf Larsson på tekniska kontoret. För vi pengar ska den kunna komma igång nästa år. I så fall har alla skyttar Kavaheden som samlingsplats 1990.

Sju skjutbanor är planerade. Plus ett klubbhus med tävlingsexpedition. En anläggning av det formatet är förstås inte billig. Första etappen går på 5,5 miljoner. Totalkostnaden blir 13 miljoner.

Det är som sagt ett gammalt önskemål som nu är på väg att infrias. Tätorternas skyttar kan samlas på ett ställe.

— Skjutbanor är ju bullriga anläggningar och bör därför inte ligga alldeles i närheten av ett samhälle, säger Rolf Larsson. Det gör nu två av våra banor. Den i Koskullskulle har faktiskt försvårat stadsplanearbetet. Genom att placera alla banor på Kavaheden slipper man de akustiska problemen och dessutom får ju alla kategorier skyttar moderna anläggningar.

300-metersbanan håller redan på att byggas. Den får hela 25 tavlor därav två med akustisk markering. Det är en sinnrik anläggning som ger skyttarna träffbesked direkt.

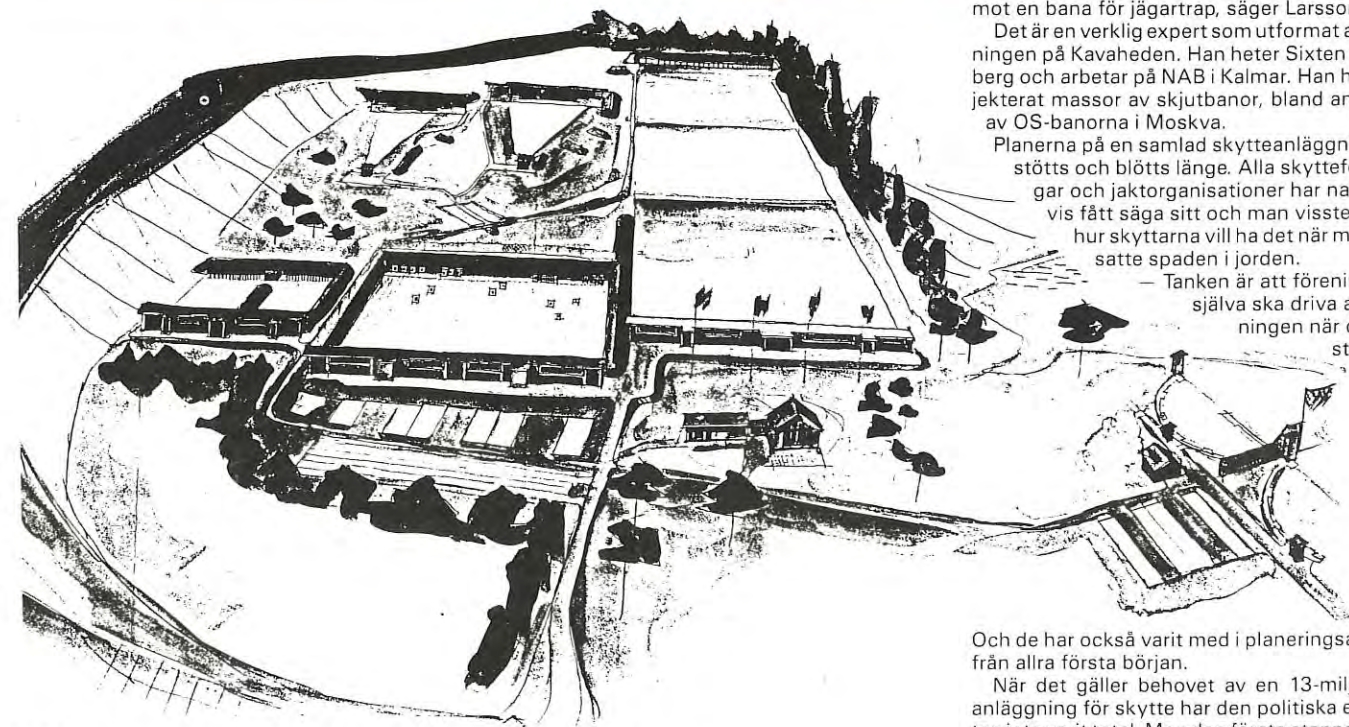
Ytterligare sju banor är planerade i en andra etapp. Det är en 50-metersbana med 30 tavlor, en 25-meters pistolbana, två 80-metersbanor för viltskytte och två skeetbanor.

— Så ser planerna ut just nu, men det är väl inte omöjligt att en av skeetbanorna byts ut mot en bana för jägartrap, säger Larsson.

Det är en verklig expert som utformat anläggningen på Kavaheden. Han heter Sixten Söderberg och arbetar på NAB i Kalmar. Han har projekterat massor av skjutbanor, bland annat en av OS-banorna i Moskva.

Planerna på en samlad skytteanläggning har stötts och blötts länge. Alla skytteföreningar och jaktorganisationer har naturligtvis fått säga sitt och man visste därför hur skyttarna vill ha det när man satte spaden i jorden.

— Tanken är att föreningarna själva ska driva anläggningen när den väl står klar.

Så här har konstruktören Sixten Söderberg tänkt sig att den färdiga anläggningen på Kavaheden ska se ut. Rakt fram 300-metersbanan som nu byggs. I förgrunden till vänster korthållsbanan, pistolbanan och längst bort viltmålbanorna. Till höger skyttar skeetbanorna.

Och de har också varit med i planeringsarbetet från allra första början.

När det gäller behovet av en 13-miljonersanläggning för skytte har den politiska enigheten inte varit total. Men den första etappen kunde i alla fall klubbas igenom i fjol och i den ekonomiska flerårsplanen finns också en andra etapp med. Det mesta talar alltså för att hela anläggningen kommer att stå klar 1990.

Fjällnära i konsten

PÅ PLATS!

Nu står den där gruvgubben och blickar ut över torget i MalMBERGET. Vål förankrad på ett mäktigt malmblock. Det konstnärliga värdet har diskuterats och debatten kanske fortsätter. Men en sak kan ingen förneka — gruvgubben drar blickarna till sig.

Välkänd är den sedan tidigare. Trots att den bara har fem år på nacken. Det var 1983 som Garry Isaksson vann en souvenirtävling med denna svarvade gubbe av stål. Den gjorde snabbt succé. Isakssons företag Stål & Spån tillverkar tusentals gubbar varje år. Gruvbolagen är storkunder. De delar ut gruvgubbar som presenter.

Utmärkelse till Remahl

Årets företagare i Gällivare utsågs för några veckor sedan. Hederstiteln gick denna gång till Göran Remahl, Nex och ordförande i stiftelsen Friska Gällivare, kommunens nya turismorganisation. Tidigare har Göthe Sköld, Nikab och Stig Mallfors, Fönsterbolaget fått utmärkelsen.

Göran Remahl fick de synbara bevisen på sin utnämning — diplom och statyett — vid fullmäktiges augustisammanträde.

— Utmärkelsen glädjer mig naturligtvis mycket liksom att jag som representant för ett serviceföretag blivit uppmärksammat, säger han.

Remahl är sedan i fjol ensamägare till hotell Nex, som nu har 50-talet årsanställda.

”Koskullskulle Folkets Hus är ett av de äldsta i landet. Första spadtaget togs 3 september 1900. Deom som arbetade fick 50 öre per timme. Frejabolaget lovade ett bidrag på 1.000 kronor för bygget. Byggmästare Lindkvist byggde Folkets Hus för 6.750 kronor, men sågspånen till isoleringen fick föreningen ordna själv. Den kostade 30 kronor.

30 oktober slås portarna upp till en unik utställning i Gällivare. Den pågår sedan i drygt en månad. Utställningen heter Fjällnära med under rubriken ”det yttre och inre landskapet”. Ett tiotal konstnärer medverkar och de har var och en fritt arbetat på Fjällnära-temat. De visar upp vitt skilda saker. Inte bara måleri och grafik. Besökarna får till och med se en båt huggen ur en aspstock och en 13 meter lång bildväv.

Utställningen har i sommar premiärvisats i Jokkmokk där den väckt stort intresse. Innan den kommer till Gällivare ska också kirunaborna få se den. Om nu tillräckligt stor lokal kan ordnas.

Det är nämligen en skrymmande utställning. Bilder och andra föremål är i många fall mycket stora. Hans Anderssons målning till vänster mäter 200 x 140 centimeter. Och han visar upp fler i samma format.

Men i Gällivare får utställningen plats. Lokal blir nämligen Centralskolans gymnastiksal.

Värmland nästa

Gällivare kommun kommer att få nya kanslichef vad det lider. Steve Ralsberg lämnar sin tjänst för att flytta till Karlstad. Där kommer han att arbeta som utbildningschef inom landstinget. Steve lämnar officiellt Gällivare den sista oktober och står kvar som Kommunbladets ansvarige utgivare också detta nummer. Flyttningen söderut kommenterar Steve så här:

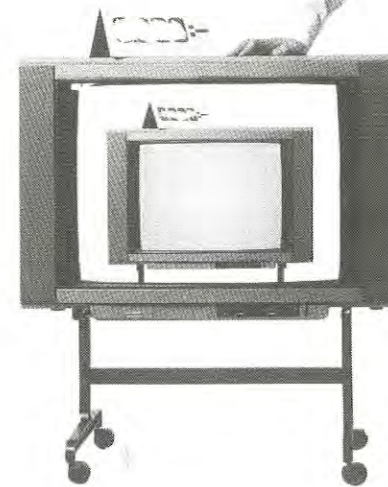
— Jag vill helt enkelt prova på något nytt innan jag blir för gammal. Det jobb jag har fått verkar dessutom mycket intressant.

Fint elevarbete

Den notisen har vi hämtat ur Koskullskulles historia, som ingår i ett kulturprojekt som genomförs av eleverna i Koskullskulle skola. Projektet omfattar både en utställning — som man kan se i allaktivitetshuset ”Myran” — och en tryckt skrift med intressant text och lika intressanta gamla bilder. Eleverna har helt enkelt gjort ett bra jobb.

KÖP EN, BETALA FÖR TVÅ.

Om att köpa kontant, låna eller köpa på kredit.

KONSUMENT VERKET

159 kr/mån klarar man väl av! Visst låter det överkomligt och visst blir alla frestade av att köpa på kredit. Men kom ihåg vad det kan kosta totalt.

Först kommer uppläggningsavgiften. Den kostar dig 250 kronor. Sedan tar banken eller kreditgivaren också ut en aviseringsskostnad för att man sänder ut inbetalningskort och annat. Det kostar dig 490 kronor på två år, 850 på fem år och 1.450 på tio år.

Nästa kostnad är räntan. Hur den påverkar ett banklån på 10.000 kronor kan du läsa dig till i nedanstående tabell:

Årsränta	Två år		Fem år		Tio år	
	Månad	Totalt	Månad	Totalt	Månad	Totalt
13%	485	11.900	238	14.502	159	19.367
15%	495	12.127	248	15.124	171	20.810
17%	504	12.356	259	15.762	184	22.306

Att ha kontanter till allt man behöver eller vill ha är inte alla förunnat. Att spara är inte heller så lätt. Men är det svårt att spara är det nog lika svårt att klara av ett lån eller en kredit.

Att köpa riktigt dyra saker, som du har stor nytta av i flera år på kredit kan vara motiverat. Bara du väljer en bra kredit och ser till att den rymms inom din budget.

Men jag får ju dra av på skatten, säger du. Ja, räntan du betalar är avdragsgill i deklarationen men ofta är det faktiskt så, att ränteavdraget saknar större värde jämfört med vad du får betala extra.

För hjälp och stöd i hushållsekonomiska frågor:

Konsumentvägledningen

Kommunkansliet

Tfn 180 00, kl 10-12

Besök: hela dagen

Nära till naturen

När du får den här tidningen har Naturens vecka redan genomförts. Men kampanjen Nära till naturen fortsätter. Det ordnas en hel del aktiviteter också resten av året. Närmast stundar en Muddusvandring och så kommer Larry Poromaa att ge råd om träning, skidutrustning och valla.

Kampanjen startade i januari i år och ska sträcka sig öve en treårsperiod. I Gällivare står ett tiotal organisationer bakom kampanjen — Domänverket, Friluftsrådet, FURA, Gällivare naturskyddsforening, Korpen, MalMBERGET/Kos Jakt och Fiske, Studieförbundet och kommunen.

ORDFÖRKLARINGAR

AMORTERING ANNUTITSLÅN

Avbetalning på själva skuldbeloppet. Ett lån där du alltid betalar samma summa vid varje betalningstillfälle (amortering + ränta). Amorteringsdelen ökar och räntedelen minskar, under betalningstiden.

AVBETALNINGSKÖP

Köparen betalar en del av priset som handpenning och förbinder sig sedan enligt särskilt avtal att betala resterande belopp i delposter. Säljaren förbehåller sig äganderätten till varan, tills den är betald och också ofta rätten att ta tillbaka varan om köparen inte fullgör sina betalningsskyldigheter.

AVISERINGSavgift (Aviavgift)

En avgift som tas ut när kreditgivaren skriver ut och sänder inbetalningskort eller liknande.

BETALNINGSFRI MÅNAD

Du slipper betala den månaden, men räntan fortsätter att löpa och läggs ovanpå din skuld. OBS! För varje betalningsfri månad förlängs lånetiden med mer än en månad.

BETALNINGSFÖRELÄGGANDE

Förenklad procedur inför domstol för att få beslut i ärenden om betalningskrav som inte grundar sig på skriftliga fordringsbevis t ex fakturor, räkningar eller liknande.

BLANCOLÅN BORGEN

Lån utan säkerhet. Säkerhet för lån. En eller flera personer åtar sig att betala (går i borgen) om låntagaren inte betalar. Den som har att fordra pengar av någon. Motsats: gäldenär.

BORGENÄR

En extra ränta som tillkommer om du inte betalar i rätt tid.

DRÖJSMÅLSRÄNTA

En räntesats om bestäms av Riksbanken.

DISKONTO

Den totala kreditkostnaden — ränta och alla tillsammans avgifter — beräknad som en årlig kostnad i procent av skuldbeloppet. Hänsyn tas till att man betalar av på skulden.

EFFEKTIV RÄNTA

Det belopp som en person har rätt att behålla för eget och familjens uppehälle vid utmätning och skatteindrivning.

EXISTENSMINIMUM

GÄLDENÄR HYPOTEKSLÅN INKASSO

Den som är skyldig någon pengar. Motsats: borgenär. Lån som lämnas mot säkerhet i in-teckning.

Om skulden inte betalas, kan kreditgivaren ge ett inkassoföretag i uppdrag att kräva betalningen. Betalar du inte då heller, går ärendet vidare till domstol och kronofogden.

KREDITBELOPP

KREDITKOSTNAD

Räntor och alla andra avgifter, t ex uppläggningsavgift, som du måste betala för krediten.

KREDITUPPLYSNING

Information från kreditupplysningsbyrå eller bank om persons eller företags kreditvärdighet (soliditet).

LAGSÖKNING

Förenklad procedur inför domstol för att få beslut i ärenden om betalningskrav som grundar sig på skriftliga fordringsbevis t ex skuldbrev, växlar, kontrakt eller liknande.

LIMITRÄNTA

En avgift som räknas som en årlig procent på den beviljade krediten, oavsett hur stor del av krediten du utnyttjar.

LÖNEEXKUTIONE (Utmätning)

När kronofogdemyndigheten ser till att en skuld tvångsvis betalas genom avdrag på lön.

MEDLEMSLÅN

Lån som medlemmar i LO, TCO, SACO och en del andra organisationer, kan få i vissa banker.

MÅNADSRÄNTA

Årsräntan omräknad per månad.

PÅMINNELSEavgift

En avgift som tas ut vid försenad inbetalning.

RAK AMORTERING

Själva skulden betalas av med samma belopp vid varje betalningstillfälle.

RAK RÄNTA

Räntan räknas på det ursprungliga lånebeloppet under hela lånetiden, trots att skulden minskar.

REALRÄNTA

Räntan efter justering för penningvärdesförändringar (inflation).

UPPLÄGGNINGSKOSTNAD

En avgift som kreditgivaren tar ut för att bevilja och lägga upp et lån.

UTMÄTNING

Åtgärd av kronofogdemyndighet varigenom viss egendom tages i anspråk (utmättes) för betalning av skulder.

Utmätning kan även ske i lön (löneexekution).

1/20-DELSMODELL

Den innebär att du måste betala 1/20-del av skulden vid varje betalningstillfälle. OBS! Det betyder inte en lånetid på tjugo månader, utan avsevärt längre tid.

DET HÄNDER I

Friska GÄLLIVARE

SEPTEMBER

1-4	Stiftsmöte, gudstjänster o musikkonserter
Malmberget	21	Larry Poromaa ger råd om träning och utrustning
3	Eldfesten med Alien o Åke Linders
Nunisparken	22	Bachkonsert Blå Forell
2-9	Konstens vecka	25	Kiruna amatörteater ger: BRITTA-KJASA
21	Musikcafé med Staffan Percy Blå Forell	24-25	Muddusvandring

OKTOBER

2	Korpens dag	16	Korpens motionsdans
4	Cafémiljö med Dan Andersson — visor
Gällivare Folkets Hus	20	Fokuskväll Centralskolan Gällivare
6	Fokuskväll Centralskolan Gällivare	23	Kultursöndag Centralskolan Gällivare
8	Polarcup, brottning	27	Fokuskväll Centralskolan Gällivare
9	Kultursöndag Centralskolan Gällivare	30	Kultursöndag Centralskolan Gällivare
9	Riksteatern ger: Guds djärvaste änge
Blå Forell	30	Öppet Hus på Centralskolan Gällivare
Friska Gällivare Ekonomisk Förening och dess medlemmar visar sin verksamhet.
13	Fokuskväll Centralskolan Gällivare	30/10-4/12	Utställning Fjällnära visas i Centralskolans gymnastiksal.
16	Kultursöndag Centralskolan Gällivare		

NOVEMBER

1-30	Utställningen Fjällnära visas i Centralskolans gymnastiksal.	16	Teater: Den itusågade damen visas i Allaktivitetshuset, Koskullskulle
1/11-15/11	Simning för Gällivareklassikerna	17	Norrbottensteatern ger: Hönssoppa med korngryn Blå Forell Gällivare
3	Fokuskväll Centralskolan Gällivare	18	Teater: Den itusågade damen visas i Hakkas
6	Kultursöndag Centralskolan Gällivare	17	Fokuskväll Centralskolan Gällivare
6	Korpens motionsdans	20	Kultursöndag Centralskolan Gällivare
10	Fokuskväll Centralskolan Gällivare	22	Skidskolan startar
13	Kultursöndag Centralskolan Gällivare	24	Fokuskväll Centralskolan Gällivare
14	Teater: Den itusågade damen visas i Nilivaara	27	Skyltsöndag Gällivare/Malmberget
15	Anmälan till skidskola	27	Julmässa på hembygdsområdet Gällivare
15	Teater: Den itusågade damen visas i Allaktivitetshuset, Koskullskulle	27	Julmarknad i Kåkstan Malmberget
15	Norrbottensteatern ger: Hönssoppa med korngryn Blå Forell Gällivare	27	Korpens motionsdans

DECEMBER

1	Riksteatern ger: I afton Lola Blau
Blå Forell Gällivare	11	Julmarknad i Kåkstan Malmberget
4	Julmarknad i Kåkstan Malmberget	11	Korpens motionsdans
		18	Julmarknad i Kåkstan Malmberget